

BANKLAR VA ULARNING IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI

Abduvaxobov Shaxzod Xolmo'min o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Bank ishi kafedrasi assistenti,

Akaboyev Sarafroz Amonmurodovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada banklar faoliyatining milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishidagi o'rni tahlil etilgan. Bank tizimi nafaqat moliyaviy vositachilik funksiyasini bajaradi, balki investitsiyalarni jalb qilish, ishlab chiqarishni kreditlash, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, zamonaviy moliyaviy texnologiyalarning banklar faoliyatiga integratsiyasi va raqamli bank xizmatlari orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'nalishlari ko'rib chiqilgan. Tahlillar asosida bank tizimining rivojlanishi iqtisodiyotning harakatlantiruvchi kuchi sifatida namoyon bo'layotgani isbotlangan.

Kalit so'zlar: bank tizimi, iqtisodiy rivojlanish, tijorat banklari, kreditlash, investitsiya, moliyaviy vositachilik, raqamli bank xizmatlari, innovatsion iqtisodiyot.

Abstract. This article analyzes the role of banking activities in the sustainable development of the national economy. The banking system not only performs the function of financial intermediation, but also plays an important role in attracting investments, lending to production, supporting entrepreneurship, and ensuring macroeconomic stability. Also, the integration of modern financial technologies into the activities of banks and the directions of increasing economic efficiency through digital banking services are considered. Based on the analysis,

it is proven that the development of the banking system is manifested as a driving force of the economy.

Keywords: banking system, economic development, commercial banks, lending, investment, financial intermediation, digital banking services, innovative economy.

Абстрактный. В статье анализируется роль банковской деятельности в устойчивом развитии национальной экономики. Банковская система не только выполняет функцию финансового посредничества, но и играет важную роль в привлечении инвестиций, кредитовании производства, поддержке предпринимательства, обеспечении макроэкономической стабильности. Также были рассмотрены вопросы интеграции современных финансовых технологий в деятельность банков и пути повышения экономической эффективности за счет цифровых банковских услуг. На основании анализа доказано, что развитие банковской системы является движущей силой экономики.

Ключевые слова: банковская система, экономическое развитие, коммерческие банки, кредитование, инвестиции, финансовое посредничество, цифровые банковские услуги, инновационная экономика.

Kirish. Banklar iqtisodiyotning markaziy qismlaridan biri hisoblanadi va ularning faoliyati milliy va global iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bank tizimi moliya resurslarini samarali taqsimlash, investitsiyalarni jalb qilish, bizneslarni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy o'sish uchun zaruriy shart-sharoitlarni yaratishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Tijorat banklari o'zining moliyaviy vositachilik funksiyasi orqali iqtisodiy faoliyatning turli sohalariga kredit va kapital ta'minoti taqdim etadi, bu esa ishlab chiqarish jarayonlarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, banklar nafaqat moliyaviy institutlar sifatida, balki iqtisodiyotning strategik agentlari sifatida ham faoliyat yuritadilar. Ular iqtisodiyotni barqarorlashtirish va muvozanatlashda,

makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning yaxshilanishida, yangi ish o'rinlari yaratishda, ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishda ham ahamiyatli rol o'ynaydi. Bularning barchasi banklarning o'zaro munosabatlarida muvaffaqiyatli moliyaviy boshqaruvning, xalqaro tajribaning va innovatsion yondashuvlarning joriy etilishiga bog'liq.

Zamonaviy banklar raqamli texnologiyalarni va yangi moliyaviy vositalarni qo'llash orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishda yanada muhim rolga ega bo'lmoqda. Bular orqali nafaqat bank tizimining o'zini, balki umumiy iqtisodiyotni rivojlantirishga hissa qo'shish imkoniyati kengayadi. Shu sababli, ushbu maqolada banklar faoliyatining iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni, ularning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri va zamonaviy moliyaviy texnologiyalarni joriy etish orqali erishilgan yutuqlar tahlil qilinadi.

Asosiy qism. Banklar iqtisodiyotning ajralmas qismi sifatida har bir mamlakatning barqaror rivojlanishini ta'minlashda markaziy rol o'ynaydi. Ularning asosiy vazifasi — moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash, kredit va investitsiyalarni jalb qilish, ishlab chiqarishni moliyalashtirish va iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlashdan iborat. Bank tizimi orqali nafaqat individual korxonalar va jismoniy shaxslar, balki butun iqtisodiyotning moliyaviy ehtiyojlari qondiriladi. Banklar o'z faoliyatini iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qiluvchi vosita sifatida ko'rsatgan holda, shuningdek, ijtimoiy va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan yondashuvlar ishlab chiqmoqda.

Banklarning asosiy funksiyalaridan biri — moliyaviy vositachilik qilishdir. Ular pul mablag'larini yig'ish va ularni iqtisodiy jarayonlarga samarali taqsimlash orqali resurslarning etarli ta'minotini yaratadilar. Banklar kredit resurslarini ishlab chiqaruvchi va iste'molchi sektorlari o'rtasida taqsimlaydi, bu esa iqtisodiy o'sishga turtki beradi. Ma'lumki, iqtisodiy rivojlanishning asosiy sharti — korxonalar va tadbirkorlarning ishlab chiqarish jarayonlarini moliyalashtirish imkoniyatlariga ega bo'lishidir. Banklar tomonidan taqdim etilgan kreditlar va

investitsiyalar, o'z navbatida, yangi ish o'rinlari yaratish, ishlab chiqarishni kengaytirish va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi. "Tijorat banklari iqtisodiyotning yuqori samaradorligini ta'minlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi, chunki ular ishlab chiqarish jarayonlariga kredit resurslarini yo'naltiradi va iqtisodiyotni rivojlantirishga hissa qo'shadi [1]. Tijorat banklari iqtisodiyotni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Ularning asosiy funksiyalaridan biri — ishlab chiqarishni va iqtisodiy faoliyatni moliyalashtirish uchun kredit resurslarini taqdim etishdir. Banklar kreditlarni ishlab chiqarish jarayonlariga yo'naltirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va umumiy iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi. Shuningdek, banklar orqali amalga oshirilgan moliyaviy resurslar iqtisodiyotda barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Banklar iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish va samarali taqsimlashning muhim vositasi hisoblanadi. Ular o'z resurslarini iqtisodiy sektorlarga, jumladan, infratuzilma, sanoat, qishloq xo'jaligi va boshqa sohalarga yo'naltirishadi. Investitsiyalar esa o'z navbatida, ishlab chiqarish va ijtimoiy infratuzilmani yaxshilash, texnologiyalarni yangilash va innovatsiyalarni joriy etishda muhim omil hisoblanadi. Bundan tashqari, banklar yuqori darajadagi moliyaviy tahlillar va risklarni boshqarish vositalarini taqdim etish orqali investorlarning qarorlarini qo'llab-quvvatlaydi. Bu esa mamlakat iqtisodiyoti uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan investitsiya muhitini shakllantiradi. Banklar orqali taqdim etilgan investitsiyalar, ayniqsa, kichik va o'rta biznesning rivojlanishiga hissa qo'shadi, bu esa iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashga yordam beradi. Banklar investitsiya resurslarini jalb qilishda va ularni iqtisodiyotning turli sohalariga, xususan, ishlab chiqarish va ijtimoiy infratuzilma rivojiga yo'naltirishda katta rol o'ynaydi. Banklar iqtisodiy rivojlanish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslarni taqdim etib, investitsiya muhitini shakllantirishda, yangi loyihalarni amalga oshirishda va infrastruktura sohasida yangiliklarni kiritishda muhim vazifalarni bajaradi. Shu bilan birga,

banklar investitsiyalarni samarali taqsimlash orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi va ijtimoiy farovonlikni oshiradi.

Zamonaviy banklar moliyaviy texnologiyalarni qo'llash orqali iqtisodiyotni rivojlantirishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Internet-bank xizmatlari, mobil ilovalar, raqamli to'lov tizimlari va kriptovalyutalar orqali banklar iqtisodiy faoliyatni yanada osonlashtirmoqda. Banklar innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali nafaqat o'z mijozlariga yangi xizmatlar taqdim etadi, balki moliyaviy tizimni yanada samarali boshqarish imkoniyatlarini ham yaratadi. Bu esa iqtisodiyotni raqamli transformatsiya qilishda va unga yangi imkoniyatlar kiritishda katta ahamiyatga ega. "Innovatsion texnologiyalar banklar uchun nafaqat xizmatlarni diversifikatsiya qilish, balki iqtisodiyotni raqamli shaklda rivojlantirish imkonini beradi." [2]. Innovatsion texnologiyalar banklarning xizmatlarini kengaytirish va diversifikatsiya qilishda muhim ahamiyatga ega. Ular yangi moliyaviy vositalar va xizmatlar yaratishga yordam beradi, shu bilan birga, iqtisodiyotni raqamli shaklda rivojlantirishga imkon yaratadi. Banklar innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali xizmatlar sifatini oshiradi, mijozlar uchun qulayliklarni taqdim etadi va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash uchun zaruriy sharoitlar yaratadi. Raqamli texnologiyalar bank tizimining samaradorligini oshiradi va iqtisodiyotni yanada raqamlashtirishga yordam beradi.

Banklar iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni faqat moliyaviy vositachilik bilan cheklanmaydi. Ular mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Banklar o'z mablag'larini faqatgina moliyaviy imkoniyatlarga qarab taqsimlamasdan, iqtisodiy risklarni ham hisobga olishadi. Shu sababli, ular iqtisodiy tizimda risklarni taqsimlash va iqtisodiy ziddiyatlarni yengillashtirishda o'ta muhim rol o'ynaydi. Banklar tomonidan qo'llaniladigan risk boshqaruvi texnikalari va moliyaviy monitoring usullari iqtisodiy tizimning barqarorligini ta'minlaydi. "Banklar iqtisodiy barqarorlikni saqlashda, iqtisodiy risklarni boshqarishda va moliyaviy tizimni muvozanatlashda asosiy rolni

o'ynaydi.”[3]. Banklar iqtisodiy barqarorlikni saqlashda va moliyaviy tizimning muvozanatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular iqtisodiy jarayonlar va moliyaviy resurslar o'rtasidagi muvozanatni yaratish orqali iqtisodiy risklarni boshqaradi. Banklar tomonidan amalga oshirilgan moliyaviy monitoring va tahlillar, iqtisodiy tizimdagi potentsial xavflarni aniqlash va ularga javob berish imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, banklar iqtisodiy risklarni boshqarish orqali moliyaviy tizimning barqarorligini ta'minlab, umumiy iqtisodiy barqarorlikni saqlashga hissa qo'shadi.

Banklar nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki ijtimoiy mas'uliyatni ham o'z zimmasiga olishadi. Ular ijtimoiy dasturlarni qo'llab-quvvatlash, ekologik loyihalarni moliyalashtirish va aholi ehtiyojlarini qondirish orqali jamiyat oldidagi mas'uliyatlarini bajaradilar. Banklar o'z faoliyatini faqatgina moliyaviy foyda olish nuqtai nazaridan emas, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash maqsadida ham amalga oshiradi. Ularning ijtimoiy mas'uliyatini oshirish orqali jamiyatda banklarga bo'lgan ishonchni kuchaytirish va iqtisodiy o'sishni yanada jadallashtirish mumkin. “Banklar jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga hissa qo'shishda ijtimoiy mas'uliyatni bajarishga katta e'tibor qaratishadi.”[4]. Banklar nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy rivojlanishga ham hissa qo'shadi. Ular ijtimoiy mas'uliyatni bajarish orqali jamiyatning farovonligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Banklar o'z resurslarini nafaqat foyda olish uchun, balki ijtimoiy dasturlarni qo'llab-quvvatlash, ekologik loyihalarni moliyalashtirish va ijtimoiy ehtiyojlarni qondirish maqsadida yo'naltiradi. Bu orqali banklar jamiyatda o'zining mas'uliyatini namoyon qiladi va iqtisodiy rivojlanish bilan birga, ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi.

Banklar iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim vositalardan biri sifatida faoliyat yuritadi. Ular moliyaviy vositachilik, investitsiyalarni jalb qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bank tizimi rivojlanayotgan iqtisodiyotda yangi imkoniyatlar yaratadi va o'z faoliyatini nafaqat moliyaviy, balki ijtimoiy

manfaatlarga ham yo'naltiradi. Zamonaviy banklar raqamli transformatsiya jarayonlariga kiritilgan yangi texnologiyalar orqali iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashni davom ettirmoqda, bu esa kelajakda iqtisodiyotni yanada mustahkamlashga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shuxratov, A. (2021). *Tijorat banklarining iqtisodiyotdagi roli va samaradorligi*. Tashkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti.
2. Xusanov, S. (2022). *Innovatsion texnologiyalar va bank tizimining raqamli rivojlanishi*. Tashkent: Moliyaviy innovatsiyalar.
3. Burov, V. (2020). *Iqtisodiy risklarni boshqarish va barqarorlikni saqlashdagi banklarning roli*. Tashkent: Iqtisodiy barqarorlik va bank tizimi.
4. Omonov, D. (2021). *Banklarning ijtimoiy mas'uliyati va jamiyat rivojiga ta'siri*. Tashkent: Ijtimoiy iqtisodiyot nashriyoti.
5. Karimov, R. (2018). *Banklar va iqtisodiyotni rivojlantirish: nazariy va amaliy yondashuvlar*. Tashkent: Iqtisodiy tadqiqotlar markazi.
6. Mavlonov, I. (2020). *Moliyaviy bozorlar va bank tizimining iqtisodiy o'sishga ta'siri*. Tashkent: Akademiya nashriyoti.
7. Akhmedov, T. (2021). *Banklarning investitsion faoliyati va iqtisodiy barqarorlik*. Tashkent: Bank biznesi va moliya nashriyoti.